

Ta'lim metodlari va vositalari.

Qo'qon universiteti "Ta'lim" kafedrası PHD. SHomurodova Nigoraxon

Qo'qon Universiteti talabalari

Muxtorov Alijon

Aliyeva Iqlimaxon

Mo'yidinov Hayitali

[Tel:+998932215979](tel:+998932215979)

Elektron pochta manzilimiz alimuxtorov03@gmail.com

Annotatsiya

Quyidagi maqolamizda biz ta'limdagi turli xildagi metodlar haqida yaqindan so'z olib bordik va ularning eng yaxshilarni sizlar biln ulashdik biz sizlarga shuni ma'lum qilmoqchimizki quyidagi maqola orqali siz ta'limga yangicha fikr yangicha qarash olib kirishingiz mumkin shuning uchun quyidagi maqolamni batafsil o'qishingizni tavsiya etaman.

Kalit so'zlar. Metod, ta'lim metodi, ta'lim usuli, qoida, interfaol metod, metodika, texnologiya, didaktik vosita.

Birinchi navbatda maqolamiz boshida takidlab o'tamanki ta'lim metodi haqida gaplashib o'tishni joiz deb bildim. Bu metod anchagina murakkab hisoblanib shu bois pedagogikada uning tobora aniq talqini yuzasidan hozirgi kungacha munozaralar olib borilmoqda. Biroq bu tushunchaga beriladigan didaktiklarning turli ta'riflariga qaramay umumiylikni ham takidlash joiz deb belgilayman. Ko'pchilik odamlar ta'lim metodini o'quvchining bilish jarayonini tashkil etuvchi omillarga qaratib o'quvchining turli xil bilish jarayonlarini aniqlab olish mumkin deb hisoblaymn. Metod so'zi aslida kelib chiqishi yunonchadan olingan hisoblanar ekan yani buni ma'nolari juda ham g'aroyib hisoblanib bunda uning manolari doimo olg'a qadam tashlab maqsadga erishish hisoblanadi. bunday holatlarda esa ma'lum tarzda tartibga solingan faoliyat deb takidlab o'tish joiz deb o'ylayman. Asosan ta'lim metodlari o'rganilayotgan materialning egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo'yicha o'qtuvchi va o'rgatuvchi ishi va albatta o'quvchilarning bilish va idroklarini oshiruvchi faoliyat ko'nikmalari bilan ham bog'liq deb hisoblab o'taman. Didaktika va albatta ta'lim usullari atamasi ham keng qo'llanilib kelmoqda. Albatta ta'lim metodlarining har bir uchun maxsus tarkibiy qismi yoki alohida tomonlari bor usul va metod har bir jihati bilan biri biriga o'zaro bog'lanadi. Turliyl hil usullar yordamida esa birgina pedagogik yoki o'quv vazifalarining birdan bir qismi hisoblanadi. Ta'lim hususida gap ketadigan bo'lsa o'qitish usulu deb hisoblayman chunki barcha malakaliy o'qtuvchilar ham talim usulidan foydalanadilar. Masalan maktab o'qtuvchilari ham kamdan kam hollarda turlicha jar xil naodatiy usullardan foydalanishadilar masalan o'qtuvchilar bolalarni qiziqtirish uchun amaliy metodlardan foydalanishadilar. keyingi navbatda esa pedagogik texnologiyalar esa uslubiy hamda ta'lim metodidan muayyan loyiha hisoblanadi. yani pedagogic texnologiyada asosan loyiha asosida tashkil etiladigan va albatta aniq maqsadga

yo'naltirilgan va albatta ushbu yo'nalishlarga qaratilgan pedagogic faoliyat jarayonlaridan biri hisoblanadi. umumpedagoik makro daraja esa mazkur holatga ya'ni jarayonga muvofiq pedagogik jarayonga tegishli bo'lib asosan har xil inavatsion sohalarga bo'linib ketish holatlari ham kuzatiladi. Bunga masalan masofaliy o'qitish usullarini misol qilib keltish mumkun deb hisoblayman mazkur texnologiyalar asosan onlayn platformalarda bo'lib o'tadi. Mazkur texnologiyalar kuchliy mutaxassislar tomonidan ishlab ko'rib chiqiladi va albatta omma oldiga chiqariladi keng qo'llamda foydalaniladi. Omma oldiga chiqarishdan oldin bunday texnologiyalarni albatta amaliyotchi psixologlar tomonidan qo'llanilib keyin omma oldiga chiqariladi. Xususiy metod darajalari esa o'zidan ma'lum bir o'quv jarayonlarini o'qitish usullari deb bilaman masalan olsak talaba texnologik xaritasini tuzub kelishini uyga toshiriq qilib bersa o'qtuvchi texnologik modeli va xaritasini tuzub kelishi kerak deb joiz bilaman talaba esa texnologik xarita rejalashtirishga to'g'ri keladi. Natijada talabada har bir fanni rejalashtirish yuzaga kela boshlaydi. Masalan lokal darajani oladigan bo'lsak mazkur darajada o'quvchilarning mantiqiy fikrlashlari uchun turli xil mashqlarni olib borish, o'qtuvchilar bolalar bilan ya'ni o'quvchililar uchun aqliy rivojlanish qobiliyatini o'sib borish uchun turli hildagi o'yinlar va qiziqarliy rang barang rangdorligi bilan uyg'unligi ortib boradi va albatta bolalardagi aqliy o'yinlarni olib borish ular bilan turli hildagi krasvord va alabatta turli hildagi rasmlarni bo'yash orqali bolalardagi aqliy faoliyatlarni ham o'rgansak bo'ladi. O'quvchilarni yana mantiqiy fikirlash qobiliyatlarini turli xil o'lchamdagi shakillardan ham foydalansak bo'ladi deb takidlab o'tmoqchiman. Metodikani organishda men metodikani qat'iy ketma ketlik deb hisoblab ko'rdim ya'ni bunda algoritmik harektirga ilgari o'rganilgan reja va qoidalar asosida tizimga aniq rioya qilish bo'lib biron bir ishni maqsadi tomon intiltirib maqsadga erishtirishdir deb hisoblayman yana shunday zamonaviy didaktikda asosan ta'lim metodlari asoslari tansifiga turlicha yondashuvlar borligini ko'rsatib o'taman didaktik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki ta'lim metodlari nomenklaturasi va ularning tansifi va ularning ishlab chiqishda tanlangan yondashuvga bo'liq holda juda xilma-xil ekanligini doimo bildirib turadi. zamonaviy didaktik ta'lim metodlarini jadvallar orqaliy ifodalab beraman.

Og'zaki	Ko'rgazmali	Amaliy	Kitob bilan ishlash	Video metod
Hikoya suhbat tushuntirish ya'ni maruza	Illyustratsiya demonstratsiya	Labaratoriya didaktik o'yinlar amaliy mashqlar	Konspekt qilish birinchi navbatta Tushunib o'qish Kitobdan biron narsani tushunib o'rganish.	Diqqat bilan e'tiborliy ko'rish va uni analiz qilib sintezlash Nazorat qilish va uni muhokama qilish

Keying jadvalda esa o'quvchilarning bilish faoliyati tavsifiga ko'ra ta'lim metodlari tansifi sifatida ko'rib turushumiz mumkun.

Ta'lim metodining nomlanishi.	O'qtuvchi faoliyati	O'quvchi faoliyati.
axboriyretseptiv	O'rganilayotgan axborotlarni sintez qilish	Bilimlarni idrok etish, esda qolish va doimo yodlab yurush
reproduktiv	Aqliy faoliyat bilimlar ko'nikmasiga doir har xil topshiriqlarni tuzush.	Barcah bilim ko'nikmalarini egallash
Muammolarni bayon etish	Muammolarni oson yechish yo'llarini qidirish	O'z o'zini inson doimo nazorat qilish
Evristik	Muammoni qo'yish va uni hal qiladigan jarayonlarni o'ylab fikrlash	Oldimizga qo'yilgan vazifalar bilan muammolarni hal etish va ularni o'rganib tadbqiq qilish.

Ta'lim metodlarinini mohiyati va mazmuni haqida qisqacha gaplashib o'tsak .

Ta'lim metodlariga asosan hikoya, suhbat, tushuntirish, ma'ruza , va hamda amaliy metodlarni ham kiritsak bo'ladi. Masalan shulardan biri hikoyani oladigan bo'lsak o'qtuvchi tomonidan mavzuga doir bir ozgina hikoyacha aytib beradi.

Suhbat metodida esa u bilan juda ham chuqur suhbatlashadi. Masalan aytib bergan hikoyasi ustida munozaralar olib boradi. Oilasi haqida yon atrofs=dagi vaziyatlar haqida suhbat qurishadi.

Ma'ruza metodida esa turli motivatsion so'zlar va qisqa hikoyalar orqali o'quvchiga turli masalalar va vaziyatlar haqida yaqindan tushuntirib berishadi

Amaliy metodlar o'quvchi bilan turli o'yinlar va qiziqarli treninglar evaziga u bilan yaqindan suhbat qurisi undagi vaziyatlarga to'g'ri maslahat bera olishi munkin.

Xulosa qilib shuni aytmochimizki

Ta'limni avvalo ta'limni rivojlatirishim kerak buning uchun albatta birinchi navbatta sizga eng yaxshi metodlar va vositalar kerak bo'ladi ularni siz turli joylardan manbalardan izlab topihsingiz munkin. Unutmang eng yaxshi eng samarali sarmoya bu ta'limga tikilgan sarmoyadir. Siz qanchalik ko'p sarmoya tiksangiz ta'limga u juda ham ko'p bolib o'n baravar qaytadi shuning uchun barchangizga yaxshi o'qishingiz va ta'limdan uzoqlashmasligingizni maslahat berib qolgan bo'lar edim

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <http://hozir.org/pedagogika-fanining-ilmiy-tadqiqot-metodlari.html?page=6>
2. <https://fayllar.org/ozbekiston-respublikasi-oliy-va-orta-mahsus-talim-vazirligi-na-v2.html?page=4>
3. <https://slidetodoc.com/1-ilova-7-mavzu-talim-metodlari-va-vositalari/>